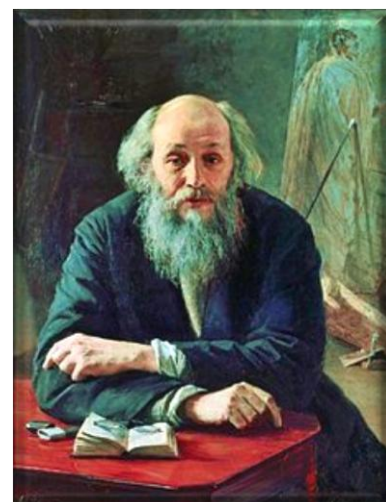

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
у Чернігівській області

Методичний поради́ник «Галерея імен видатних українців»

(за матеріалами форуму лідерів бібліотечних
активів закладів професійної освіти
«Славетні українці»)

Ці матеріали пропонуємо використовувати у освітній роботі бібліотекарям, класним керівникам, викладачам предметів гуманітарного циклу, вихователям, а також тим, хто працює з молоддю.

Упорядник - методист лабораторії виховних технологій НМЦ ПТО
Жорова О.О.

В історії кожної країни є люди, чії імена з гордістю і повагою згадуються співвітчизниками. Є такі люди і в Україні. Їх називають славетними українцями. Ці люди з різних часів... Але всі вони зробили багато доброго для свого народу, тому їх довго пам'ятатимуть вдячні земляки.

Ми пишаємося, що Чернігівщина – мала батьківщина багатьох видатних людей, які прославили рідну землю у багатьох галузях суспільного і державного життя, науки, культури і мистецтва. Це класики української літератури Василь Чумак, Олекса Стороженко, Степан Васильченко, тут виріс і звідси пішов у широкий літературний шлях відомий прозаїк Анатолій Дрофань, поет-пісняр Іван Цинковський.

Із давніх-давен наш край славився співучими голосами. Ці традиції підтвердили і продовжили народні артисти України Віра Любимова та Валентина Пархоменко, а також відомий співак, Шевченківський лауреат, народний артист України Валерій Буймистер. В історію театру і кіно назавжди увійшов народний артист України Микола Сльозка, варто згадати братів Ревуцьких – композитора Левка та музикознавця Дмитра. Особливої уваги заслуговують відомі художники Микола Ге та Петро Басанець, скульптори Іван Мартос та Пармен Забіла.

Вагомий внесок в українське мистецтво вніс різьбяр Антон Гнатович Штепа. Антон Штепа займався виготовленням виробів з деревини. Він мав не лише вправні руки, а й багату фантазію: був винахідником у галузі техніки, власноруч виготовляв різні музичні інструменти та сам грав на них. Але найбільш яскраво його талант виявився в образотворчому та декоративно-ужитковому мистецтві, хоч і почав займатися художнім різьбленням коли йому було вже понад 60 років. Проте встиг залишити по собі вагомий мистецький спадок, який приніс народному майстру визнання не тільки в Україні, а й за її межами.

До 110-річчя з дня народження Антона Гнатовича Штепи (1903 – 2005) у залах Національного музею українського народного декоративного мистецтва була відкрита розширена експозиція творів знаного народного майстра художнього різьблення по дереву.

Потужний внесок Штепи в українське мистецтво був поцінований, про що свідчить надання йому звання заслуженого майстра народної творчості України та лауреата премії ім. Катерини Білокур.

У мальовничому куточку поліського краю, серед чудової природи, потопаючи в зелені, розкинулась Срібнянщина. Багато творів написано про цей чудовий край, немало письменників і талановитих людей дала світові срібнянська земля.

Яскравою перлиною в літературному світі цього краю є Валентина Іларіонівна Денисенко. Народилася ця талановита жінка 13 серпня 1938 року в селі Борамика Борзнянського району Чернігівської області. Батько – Іларіон Пантелеймонович, офіцер запасу, активіст працював в цьому селі ветеринарним лікарем. Перед війною перевіз свою родину в своє рідне село Савинці, що на Срібнянщині, а сам другого дня війни був призваний на фронт. Не довго йому довелось воювати, бо 5 липня він загинув на Білоруській землі. Уже пізніше Валентина Іларіонівна написала свого вірша, якого присвятила своєму батькові, читати якого без сліз просто не можливо.

Після закінчення школи Валентина Іларіонівна закінчила Прилуцьке медичне училище і пропрацювала в медицині 43 довгих і важких роки. Пішовши на заслужений відпочинок, вона змінила медичні інструменти на перо і почала писати. Перша книга, яка вийшла друком у видавництві «Обереги» в 2005 році мала назву «Вальс для мами». З такою ж спраглистю, як душа віруючого прагне на прощу до святого храму, Валентина Денисенко поспішає освідчитись у вселенській любові до рідного краю, земляків своїм «Вальсом для мами». Цей роман – одна з найкращих книг для виховання підростаючого покоління в дусі патріотизму, виховання почуття гуманізму, вірності і відданості, готовності придушити в собі своє «я» заради інших.

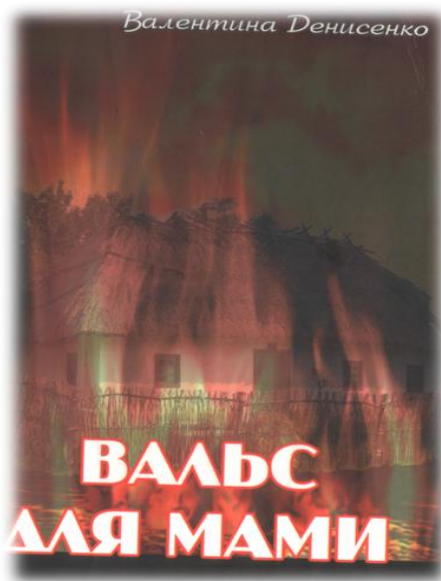
Бодем і скорботою пробивається вічний промінь живих сердець крізь сторінки книги «Срібнянська трагедія». Книга документальна. В ній розповідається про страшні події Другої Світової війни – трагедію, яка сталася у Срібному в ніч з 22 на 23 лютого 1943 року. Матеріали про неї Валентина Іларіонівна збирала роками.

В липні 2011 року побачила світ ще одна її книга «Веселка над Лисогором» - правдива хвилююча розповідь про рідну землю Срібнянську, про її чудових, працюючих людей, про співучий край Вересая.

Бог обдарував Валентину Денисенко щедро. Гарна не по роках, привітна, наполеглива, справедлива і смілива у своїх оцінках подій і вчинків людей, з якими живе поряд, про яких пише. Наділена чудовим голосом і даром не лише у прозі і у віршах правдиво передавати свої почуття, спостереження і бачення, а й майстерно передавати все те словами зі сцени, маючи неабиякий дар актриси. Майстерно вміє вона передати красу навколишнього і на полотні. Вишиванки Валентини Іларіонівни дихають відтінками всіх настроїв – від тихого смутку до пристрасного мажору. Про щось лише їм відоме перемовляються між собою вишиті троянди, вкриті вранішньою росою. Замріяно вдивляються кудись тендітні ромашки, загадково голубіють оченята волошок. Так і хочеться простягнути руку, доторкнутись до цих ніжних пелюсток. А від вишитих портретів Л. Українки, І. Франка, Т.Шевченка, Б.Хмельницького та картини із зображенням Божої Матері перехвачує подих.

Валентина Іларіонівна – невичерпна криниця таланту. З метою виховання підростаючого покоління на кращих традиціях українського народу, збереження історичної, духовної та культурної спадщини рідного краю, письменницю часто запрошують до навчальних закладів. Вона розповідає учням, про своє босоноге дитинство, про роки навчання у школі та училищі, про трудову діяльність та про світ своїх захоплень. Коли говорить ця жінка, її очі і серце випромінюють стільки тепла, енергії і доброти, що, здається їх вистачить на всіх.

Зараз Валентина Денисенко проживає у с. Дейманівка Срібнянського району. Як завжди вона сповнена натхненням і енергією до нових творчих звершень: збирає матеріал для написання та видання нової книги.

Велич кожного краю — в людях, які тут живуть. Україна багата славетними синами і дочками, героями, хто не жаліючи сил, ні свого життя борюся за визволення України в різні історичні періоди

Друга світова війна залишила нам у спадок багато безсмертних прикладів звитяги, мужності не тільки на фронтах, а й в тилу.

У цей героїчний літопис подвигів народних месників славному сторінку вписали і ніжинські підпільники. Це, певно, була чи не єдина в Україні підпільна організація яку очолював незрячий, інвалід першої групи з дитинства, патріот Яків Петрович Батюк.

Яків Батюк народився 12 травня 1918 року в селі Рожани Волинського району Житомирської області в звичайній селянській родині. І вже в дитинстві доля звалила на його плечі тяжку ношу – внаслідок нещасного випадку повністю втратив зір, чорні окуляри назавжди стали його супутником життя. Та сліпота не зломилася хлопця, не схилив голову перед недугою, намагався ні в чому не відставати від своїх ровесників.

Можна з упевненістю сказати, що саме в ті роки загартувався характер Якова Батюка: сила волі, стійкість, наполегливість у досягненні поставленої мети, які органічно поєднувалися щирістю і добротою у стосунках з товаришами. А виняткова пам'ять давала йому можливість глибоко опанувати знання.

Отож, Яків успішно закінчив середню школу і вступив на юридичний факультет Київського університету. У 1940 році одержав диплом і призначення в Ніжинську колегію адвокатів. Молодий фахівець відразу ж здобув авторитет серед колег і жителів міста, тому, коли розпочалася війна і фронт став наближатися до Ніжина, рекомендували залучити Якова Батюка до підпільної роботи.

13 вересня 1941 року, через два з половиною місяця після початку війни, Ніжин було окуповано військами вермахту. В умовах окупації Яків Батюк починає утворювати підпільну організацію.

На початку 1942 року він влаштовується на роботу директором в артіль по виробництву канатів. Приймаючи від окупаційної влади замовлення на кінську упряж, підпільники обробляли готові вироби спеціальним хімічним розчином. Коли така упряж промокала від дощу чи поту, хімічні речовини викликали подразнення шкіри коней і вони не могли виконувати свої функції. Такої упряжі було виготовлено близько дев'яти тисяч комплектів.

Разом з молодшою сестрою Євгенією він створив явочну квартиру для зустрічей з надійними друзями. Була створена перша група патріотів, що налічувала сімнадцять юнаків та дівчат.

Дізнавшись про існування в ніжинських лісах партизанського загону, Батюк в березні 1942 року зумів наладити контакти з партизанами. Листівки у друкованому та рукописних варіантах розвішувалися в публічних місцях. У них були зведення Радіоінформбюро про події на фронтах, розповідалося про знущання нацистів над мирними жителями. Виявляли місця дислокації нацистських військових підрозділів, маршрути їх пересування, наявність і кількість озброєння. Усі ці дані передавалися партизанам.

Підпільна організація направила в ряди партизанського загону майже 60 осіб, зокрема 15 військовополонених, що працювали в ніжинському шпиталі, передала близько 150 гвинтівок, тисячі патронів, гранати, навіть кілька авіабомб. Медикаменти партизани також одержували від членів підпільної організації. Здобувши досвід організація зайнялася і диверсіями. Знищили телеграфно – телефонну лінію зв'язку Ніжин – Бахмач, пустили під укіс вантажний потяг.

Гестапо через свого агента – провокатора, який втерся в довіру до підпільників, вдалося вийти на слід Ніжинських патріотів і 25 серпня 1943 року більшість членів організації на чолі з Яковом Батюком було заарештовано. Більше десяти днів молодих підпільників та їх керівника Якова Петровича катували в гестапо, але нацисти так і не змогли домогтися бажаного.

У ніч з 6 на 7 вересня 1943 року усіх 26 заарештованих підпільників було вивезено до залізничної станції, де біля водонапірної вежі були розстріляні, за вісім днів до того, як 15 вересня на 1943 року Ніжин вітав своїх визволителів.

Останні слова Батюка Я.П.: «Живи, Вітчизна! Світи сонце!»

Батьківщина, визначаючи мужність і героїзм двадцятип'ятирічного Якова Петровича Батюка, присвоїла звання Героя Радянського Союзу (посмертно).

Минають роки, але жива в серцях народу світла пам'ять про героїчну боротьбу ніжинських підпільників, керівником якої був Яків Батюк, незрячий чоловік, що безстрашно ступив на шлях боротьби і повів за собою інших, таких же сильних духом, сміливих, хто не жалів ні сил, ні свого життя борючись за визволення міста. Вони зробили все що змогли і не вагаючись віддали заради щастя людей найдорожче – життя.

Повертаючись подумки до Срібнянщини, відчуваєш всю красу українського села, його чарівність і пісенність, вона тут в ошатності мальовничих будинків, красі природи, в постаті кобзаря, що схилився над кобзою на галявині біля палацу. Словами місцевого поета Миколи Харченка хочеться почати розповідь про талановитого відомого українського кобзаря – Остапа Микитовича Вересая.

Тут Лев Жемчужников Остапа малював,
А струни рокотали на бандурі,
Неначе море Чорне серед бурі,
кобзар засмучений рукою коливав.
У вічність відійшли художник і кобзар,
прощання журавлів я чую із – за хмар,
осінній парк багряне листя ронить,
десь кобза чарівна вечірнім дзвоном дзвонить.

До народного співця Остапа Микитовича Вересая слава прийшла ще за життя: його думи захоплювали слухачів, унікальність виконавської манери вражала дослідників, художники писали його портрети, що не потьмарилася донині.

Народився 1803 року в селі Калюжинці Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині Срібнянського району Чернігівської області) в сім'ї кріпака. Батько його, Микита Григорович Вересай, був незрячим і заробляв на прожиття грою на скрипці. У чотирирічному віці Остап втратив зір. Змалку захопився музикою та співом під впливом батька та кобзарів, що часто зупинялися в їхній домівці. Хлопчиком переймав мистецтво співу та гри на кобзі у кобзаря Юхима Андріяшівського, з яким познайомився на ярмарку в Ромнах і був у нього поводитирем. Після смерті Андріяшівського Остап, деякий час навчався в кобзаря Семена Кошового з села Голінка Ничипора Коляди, далі повернувся в Калюжинці й продовжив навчання самотужки. З Калюжинець переїхав до села Сокиринці Прилуцького повіту.

Понад сорок років мандрував містами і селами України.

Остап Микитович Вересай був не лише талановитим виконавцем, але і блискучим імпровізатором. Його репертуар, порівняно з репертуаром інших кобзарів, невеликий: шість дум: «Як три брати з Азова втікали», «Отчим», «Невольницька», «Про бурю на Чорному морі», «Про вдову і трьох синів», «Дума про Хведора Безрідного»; Ці думи є унікальним витвором народної творчості, своєрідним символічним кодом національної історії і культури, героїчним епосом українського народу. Відображаючи історичні реалії XV-XVII ст.: страждання українських полонених у татаро-турецькій неволі, перемоги козаків-лицарів у кривавих битвах з ворогами, думи не лише демонструють народне бачення історичних подій, але й втілюють ідеали, які впродовж століть підтримували ідею національної незалежності.

Крім дум до його репертуару входило декілька сатиричних та гумористичних пісень, пісень релігійного змісту, зокрема дуже популярна в той час пісня «Про правду й неправду». Іван Франко підкреслював, що ця пісня в тогочасному житті набувала великого соціального звучання, і саме за неї Остапу Вересаю доводилося не раз зазнавати переслідувань від жандармів. «Як у ярмарку станеш її співати, то пани й обійдуть, вони її не люблять. Тепер більше брехнею живуть», — розповідав Остап Вересай художникові Л. Жемчужникову. — Зате люди любили

цю пісню. Як ходиш по селу та заспіваєш, то много людей плачуть". Щоб глибше розкрити ідейно-тематичний зміст пісні і справити найбільше враження на слухачів, Остап Вересай майстерно використовував піднесення і спади голосу, ефектні повторення смислово навантажених рядків, завдяки чому слова пісні і музика асоціювалися з тогочасною реальністю життя українського народу: «Нема в світі правди, правди не зіскати! Що вже тепер правда стала у неправді жити. Уже тепер правда, правда помирає! А щира неправда весь світ пожирає! Уже тепер правда. – правда вже померла, а щира неправда увесь світ зажерла!»

Виконуючи думи, зокрема особливо популярні «Про Хведора Безрідного» чи «Як три брати з Азова втікали», Остап Вересай вмів надати простому сюжетові глибокого змісту й сили експресії. Передаючи стан великої скорботи, викликані втратою козаками свого побратима, спів кобзаря переходив у трагічний скрик, зойк, стогін.

Вересай майстерно використовував уповільнення ритму, поєднання монологів та діалогів, емоційні піднесення і спади голосу, поєднання речитативу і розлогого співу, що, разом з майстерною грою на кобзі, справляло незабутнє враження.

Яскраву грань творчої індивідуальності Остапа Вересая становило виконання ним гумористичних та сатиричних пісень. Потрібного ефекту співець досягав грайливістю мелодії, жвавістю ритму, характерною мімікою, пританцьовуванням у такт пісні, відповідною до поведінки та вдачі героя інтонаційністю.

Це був, вживаючи сучасну термінологію, справжній театр одного актора, який не лише давав високе естетичне задоволення, а й ніс велике ідеологічне навантаження. Саме це й вирізняло творчу манеру Остапа Вересая й зробило його ім'я відомим серед сучасників. Завдяки своєму таланту Остап Вересай збуджував у слухачів почуття поваги до своєї історії, високі естетичні та патріотичні почуття. Це добре розуміли Т.Шевченко, П.Куліш, І.Карпенко-Карий, М.Лисенко, О.Русов, П.Чубинський, які пропагували творчість Вересая, опікувалися його долею. Іноземним приїжджим, які слухали Остапа Вересая, зокрема французькому професору, пізніше міністру освіти Франції Альфреду Рамбо, французькому професору Луї Леже, міністру освіти Югославії Стояну Новаковичу, професору з Відня Ватрославу Ягічу, українські пісні у його талановитому виконанні відкрили досі незнану Україну, душу її народу, її історію. Професор Луї Леже під впливом виконаних Вересаєм пісень відкрив курс української мови. Професор Оксфордського університету В.Морфілл, який також слухав Остапа Вересая, зазначав, що у виконаних ним думках є дуже багато цінностей. А відомий австрійський поет Райнер Марія Рільке, що бачив Вересая у 1889 році, відтворив його образ в оповіданні «Пісня про правду». Цікавив спів Остапа Вересая Київське губернське жандармське управління, яке у донесенні про роботу III Археологічного з'їзду, що відбувся в Києві, було стурбоване виявом українофільських тенденцій і доповідало, що «доставлений у Київ старець-бандурист Остап Вересай своїми піснями і типовим виглядом немало сприяв збудженню симпатій до гетьманщини, що віджила свій вік». Так само поліцію занепокоїла популярність виступів Остапа Вересая у Петербурзі. У донесенні III відділенню 17 березня 1875 року зазначалося, що виконані Остапом Вересаєм у Благородному зібранні пісні «можуть за теперішніх обставин в очах

пропагандистів служити опорою до виправдання діяльності однодумців їх в очах народу». III відділення одразу ж припинило його виступи.

Останні роки життя Остап Вересай продовжував виконувати пісні, хоч уже майже не виїжджав у великі міста, а мандрував селами Чернігівщини. Інколи старого кобзаря запрошують у Київ. 1884 року він виступав у Київській рисувальній школі М.Мурашка, де з нього учні малювали портрети.

Помер Остап Вересай наприкінці квітня 1890 року. Похований у Сокиринцях.

На смерть кобзаря, відгукнулося багато періодичних видань. Іван Франко написав статтю про видатного співця, підкресливши виняткове значення його творчості в духовному житті українського народу.

Ось чому так високо піднімається інтерес і значення зустрічі в наш час з бандуристом, від якого ми змогли почути і зберегти ту дійсно самотню музикальну форму, за оригінальністю якій у нас нема суперників. /**М.Лисенко. 1873.**/

Як артист Вересай належить до числа далеко не дюжинних талантів. Сам він поет... з глибоко відчутною експресією і при виконанні деяких місць своїх пісень іноді заливається сльозами. /**О.Русов.1873.**/

Викликам Вересая і улаштувача концерту п. Лисенка не було кінця. Прислухаючись до глибоко зворушливої манери виконання Вересая, публіка вже не звертала уваги на хрипливатість його старечого голосу, хоч співав він поруч з панею Каменською, яка мала вироблений мистецтвом і розкошами голос. /**Газета «Киевский телеграф». 1875.**/

Тричі проспівав Остап свою пісню про правду. І щоразу — по-новому. Коли вперше вона звучала скаргою, то вдруге вона явилася докором, і нарешті втретє, коли кобзар з високо піднятою головою волав дзвоном коротких закликів... він зворушив усі серця, і вона наповнилася гіркотою і безбережним натхненням. /**Райнер-Марія Рільке. 1900.**/

Гомер наш польовий, славетний Вересай. /**М.Рильський. 1961.**/

З нагоди 150-річчя від дня народження Остапа Вересая 21 червня 1953 року в Сокиринцях відбулися урочистості, на яких виступив Максим Рильський. У травні 1959 року було відкрито музей Вересая, а 1978 року — пам'ятник йому, створений скульптором І. Коломійцем. З 1988 року на батьківщині кобзаря проводиться республіканський фестиваль кобзарського мистецтва «Вересаєве свято». Йому присвячують вірші, про нього пишуть книги, його пам'ятають в своїх серцях українці до сьогодні.

Час відсіює дрібне і другорядне, залишаючи головне, час змінює історію і наші погляди на ті чи інші події, історичні постаті та історичні цілі. Та головним критерієм величі людини залишається те, що створене її талантом, розумом, працею, її натхненням, волею, мужністю.

Життя Павла Степановича Коробки як приклад безкорисливого служіння суспільству, подвижництва та самопожертви варте нашого доброго спомину. Народився Павло Степанович в 1846 р. в родині заможного поміщика, полковника Степана Антоновича Коробки. З містечком Мрин (тепер – село Носівського району), де було велике земельне володіння – маєток матері Людмили Платонівни, пов'язані не тільки юнацькі роки, а й, власне, вся подальша громадська діяльність П.С. Коробки. Саме мати посіяла в його душі благодатні зерна любові до людей, відповідальності й небайдужості.

По закінченні Ніжинської гімназії, а потім ліцею, Павло Степанович вступив до юридичного факультету Київського університету.

Після закінчення університету Павло Степанович здобув ще одну освіту – педагогічну, у вчительській семінарії.

В Чернігові обирався членом губернської економічної ради, неодноразово робив щедрі дарунки музею архівної комісії, наприклад: коштовний порцеляновий посуд. В Петербурзі переймався долею бідних і хворих дітей, свої думки щодо цієї болючої проблеми виклав окремою книгою.

Але головні його проекти, націлені на майбутнє, були пов'язані з освітою. Ще у 1868 р. в абсолютно неписьменному Мрині П.С. Коробка відкрив початкову школу і деякий час сам вчителював у ній. В 1900 р. за власні кошти і на власній землі збудував двокласне училище на 130 вихованців, з окремим помешканням для вчителів та бібліотекою в декілька тисяч томів.

Майже одночасно з будівництвом школи пан Коробка разом зі своєю матір'ю Людмилою Платонівною розпочав будівництво великої цегляної церкви, яка була відкрита в 1897 році.

Діяла, як церква Успенської Богородиці. Майже одночасно з відкриттям церкви відкривається богодільня для одиноких людей похилого віку.

(Цікавий той факт, що на даний час в с. Мрин, у будівлі, яку збудував меценат Коробка функціонує територіальний центр для надання соціальних послуг.

Для отримання необхідних селянам професійних знань П.С. Коробка побудував у Мрині ремісниче училище, назване Леонідівським на честь дядька. Відкриття відбулося в 1901 р. На урочистостях були присутні перші особи Чернігівської губернії, поважні гості з Петербурга.

У пана Коробки була заповітна мрія відкрити в с.Мрин гімназію для жінок. 2 листопада 1903 року Людмилинка жіноча школа була відкрита.

На воротах школи було прикріплено лозунг:

*«Будите мысль, будите жизнь
На труд разумный направляйте;
Будите мысль, будите жизнь
И лучший век подготовляйте»*

Було у Павла Степановича ще багато ідей: і кредитна спілка, і оренда всіма бажаними сільськогосподарської техніки, і народний дім з читальнею. Розпочалися роботи по прокладанню вузькоколійки для вивезення продукції

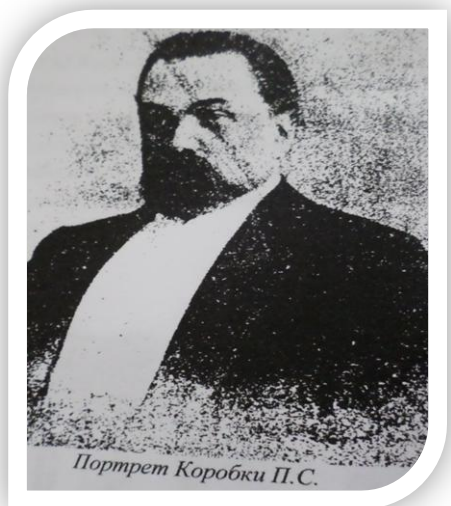
Людмилинської школи, були задуми щодо зведення заводу по виробництву скла на річці Остер.

Стоїть у селі будівля Людмилинської школи – тепер ПТУ № 33 с.Мрин.

Сьогодні навчальному закладу 114 років. За роки існування закладу підготовлено понад 50 тисяч кваліфікованих робітників. Училище пишається своїми випускниками. В нашому селі працюють цілі династії хліборобів, які вийшли з стін нашого закладу. Сьогодні в закладі є всі можливості для підготовки кваліфікованих робітників.

На жаль доля мецената закінчилась трагічно, як і долі сотень тисяч подібних інтелігентів. У 1920 році він був заарештований і відправлений у Ніжинську, а пізніше - в Чернігівську в'язницю, звідки безслідно зник у темних глибинах тоталітарної імперії.

Старі люди і досі згадують добрим словом пана-добродія. Деякі згадки стали навіть легендами.

Портрет Коробки П.С.

Українські жінки. Красиві, терплячі, розумні, сміливі, відповідальні. Вони продовжують наш рід, бережуть нашу духовність, і поряд з чоловіками змінюють хід нашої історії. Від княгині Ольги – до Міністра освіти Лілії Гриневиц – кожна з них віддала частину свого життя на благо своєї країни.

Роль жінки в українській історії надзвичайно велика. У прогресивному поступі України вона завжди займала чільне місце.

З часів трипільської культури жінки української землі стають берегинями роду, незаперечними авторитетами і майстринями у створенні матеріальних і духовних набутоків суспільства. З часів піднесення Київської держави до нас дійшли звістки про перших славних жінок нашого народу. Давайте згадаємо їх.

Ольга – велика княгиня Київська. Про її походження та юність відомо дуже мало. Але вся її діяльність свідчить про слов'янське походження княгині.

Ольга була першою українською правителькою, яка залишила по собі славний слід. Після смерті Ігоря, якого убили повсталі древляни, Ольга жорстоко помстилася непокірним, хоча й мусила дещо обмежити збір данини. Все це сприяло тому, що протягом 20 років, доки правила Ольга, в державі було мирно і спокійно. Це було X століття, коли в усій Європі панувала фізична сила, кожен володар був насамперед

воєначальником. А на Київському престолі жінка, унікальність якої змушує прийняти характеристика сучасників Ольги як наймудрішої серед людей.

Вся внутрішня діяльність Ольги сприяла формуванню в Київській Русі міцного апарату державного правління.

На сьогодні існує багато трактувань образу Ольги. Перекази називають її хитрою, церква – святою, історія – мудрою.

Анна Ярославна – королева Франції. Славне життя княгині Анни Ярославни пов'язане із середньовічною історією Франції.

У Франції XI ст. добре знали Київську Русь як державу з сильною, постійно боєздатною дружиною. За свідченнями істориків, до короля докотилася слава про красу принцеси Анни, дочки Ярослава Мудрого. Але Ярослав Мудрий не відразу дав згоду на шлюб своєї дочки з королем Франції. Лише в 1048 р. єпископу Готьє вдалося переконати київського князя прийняти пропозицію короля Франції. У квітні 1048 року Анна була обвінчана в Римі.

Про авторитет Анни говорить такий факт, що їй було надано право ставити свій підпис на документах. Цей привілей Анни був унікальним явищем для французького королівського двору XI ст.. Анна знала латинську, офіційну мову того часу, якою писало і говорило освічене суспільство Західної Європи, пам'ятала кирилицю, часто підписувалася рідною мовою. Це була данина вірної дочки рідній землі – як і присутність в її гербі золотого тризуба, що став обов'язковим елементом державної символіки Київської Русі.

Як гідні і характерні представниці свого історичного часу, жінки України вклали енергію розуму, душевного неспокою й відданості рідній землі, щоб сприяти її суспільному процесу, збереженню самобутності й традицій української спільноти.

А як не згадати жінку-борця, жінку, яка «в серці має те, що не вмирає» – Лесею Українку.

Геній Лесі Українки розкрився перед світом насамперед у високохудожньому звучанні національної ідеї. Поетеса вийшла за межі традиційних тем. Її творчість охоплювала широке поле світових мотивів, тому стала вагомим художнім здобутком світової культури.

Захопленими словами вдячності хочеться згадати сьогодні нашу землячку Софію Русову, яка народилась на Чернігівщині в селі Олешня, і стоїть на одному шаблі з Оленою Пчілкою і Христиною Алчевською, а за силою і пристрастю, з якими звучало її слово на захист української культури, духовності, рідної мови її можна зрівняти з Лесею Українкою. Видатний діяч національно-визвольного руху, великий педагог, автор підручників з географії та французької мови, письменник-літературознавець, перекладач, автор багатьох досліджень з педагогіки, історії, географії, співзасновник педагогічної академії Україні, співробітник чисельних журналів і передусім велика патріотка України.

Ось лише кілька найважливіших її праць: «Нові методи дошкільного виховання», «Позашкільна освіта», «Дидактика», «Моральні завдання сучасної школи» та інші.

Оцінюючи сьогодні роль Софії Русової в розвитку педагогічної думки в Україні, можна однозначно стверджувати, що її творчий доробок є внеском у скарбницю не лише української, а й світової педагогіки, що її ідеї – це не лише минуле, вони не обмежені часовими рамками, бо є глибоко науковими, народними, просякнуті ідеями гуманізму, спрямовані в майбутнє. Її думки набувають

особливого значення в час кардинальної зміни підходів до дитини, до філософії освіти і виховання, що постали у зв'язку з розбудовою вільної самостійної України. Як гасло звучить і сьогодні заклик Софії Русової «В наші часи бути гарним педагогом – це бути справжнім реформатором майбутнього життя України, бути апостолом Правди і Науки. Тільки великими зусиллями таких апостолів Україна матиме чесних діячів – патріотів, вмілих практичних робітників і соціально об'єднану, інтелектуально розвинену народну масу». Учителю, на думку Софії Русової, завжди повинен пам'ятати, що його покликання не можна ні з чим поставити поруч, бо «хіба є в кожного народу щось коштовніше ніж душі його дітей, і хіба є обов'язки вищі, за обов'язки виховання з них людей – громадян».

Село Ковчин, що в Куликівському районі Чернігівщині, має багатющу історію від часів Київської Русі. У XVII ст. у Ковчині було збудовано Георгіївську церкву, при ній у XVIII ст. діяли козацька школа й шпиталь. 1808-го побудовано нову церкву. Це був величний кам'яний храм, дзвони якого лунали аж до Чернігова. Саме в такому старовинному селі у сім'ї парафіяльного священика Платона Дєполовича 14 листопада 1869 року народилась найменша дитина — Лідія. Дитячі роки вона провела в Ковчині, тут здобула й початкову освіту. Першим учителем був батько — розумна й шанована в селі людина. Усім своїм дітям він дав вищу освіту. Лідія Дєполович 1885 року вступила до Чернігівської гімназії, яку закінчила 1893-го. Земство направило її вчителювати в Ковчин. Вісім років працювала у рідному селі. 1900-го вона навчала учнів одразу трьох класів. Навчання відбувалося спочатку в селянській хаті, пізніше земство збудувало шкільний будинок.

1908 року сім'я Дєполовичів переїхала з Ковчина до Чернігова. Лідія Платонівна спочатку вчителювала у селі Анисів неподалік міста, а згодом перевелась до Чернігова. Вчителювала до 1922 року в 5-й Радянській школі, потім у 18-й Українській школі ім. Коцюбинського. Тут навчала дітей початкової ланки, завідувала шкільною бібліотекою й вела видавничий гурток. Педагогічний стаж її на 1923-й складав 30 років. Надбань і спостережень накопичилось чимало, тож Лідія Платонівна взялася за написання підручників.

Досить плідною була видавнича та методична діяльність Дєполович Л.П. У період з 1926 року й, практично до останнього року свого життя, по 1943 рік Лідія Платонівна систематично друкувала свої наукові доробки. Її видавнича діяльність виглядає наступним чином: у 1926 році Л. Дєполович редагувала буквар на 48 сторінок «Нумо читати!». У 1928 році виходить з друку «Перша читанка», підручник для 1 класу на 98 сторінок. Цього ж року друкується «Математичний задачник. Перший рік навчання в міській трудшколі». Цей підручник на 184

сторінки Л. Дєполович написала в співавторстві з О. Астрябом. «Перша читанка» та «Математичний задачник» перевидавались Державним видавництвом України і в наступних роках. У 1930 році з друку виходить «Робоча книжка для першого року навчання (для села), підручник на 28 сторінок, написаний у співавторстві з О. Музиченком та Т.Пасікою. Цього ж року виходить праця Л. Дєполович «Орієнтація в суспільствознавстві». У 1931 році ДВУ друкує «Робітну книжку для першого року навчання (Буквар)». Співавторами даного підручника стали О.Ф. Музиченко та Ю.О. Музиченко. Разом з «Букварем» вийшли з друку й «Методичні зауваження для вчителя» та «Методичні поради до навчання грамоти за букварем (На допомогу молодому вчителю) цих же авторів. Даний буквар та методичні посібники перевидавались до 1937 року. У 1936 році Л. Дєполович у співавторстві з Т. Гурвич видає «Буквар для шкіл грамоти» та методичного листа «Як навчати грамоти за букварем Дєполович і Гурвич». Даний посібник та методичний лист перевидавались до 1938 року. У 1939 році ДВУ видає новий «Буквар» Л. Дєполович на 96 сторінок та методичний посібник «Як навчати грамоти за букварем Л.П. Дєполович». Цей буквар став справді довгожителем, бо витримав 19 видань. Останнє 19-те видання букваря Л. Дєполович було підписано до друку 20 жовтня 1955 року. Тираж складав 700 000 примірників. Останній буквар Л.П. Дєполович був редагований у 1956 році. Це був кольоровий друк на 96 сторінок із розрізною азбукою.

Довге життя букваря Л.П. Дєполович пояснює його зміст, який насичений ідеями добра, порядності, поваги до старших, любові до Батьківщини, до матері. Деякі твори, що помістила Лідія Платонівна в свій буквар можна знайти й в сучасному букварі: «Десять робітників», казка «Котик і півник», загадки, прислів'я тощо.

Часто відомі люди, які мають численні заслуги перед державою і народом, закінчують життя у злиднях. У великій скруті доживала останні роки в окупованому Києві й Лідія Платонівна Дєполович. Про це дізнаємося із щоденника, який вона вела під час окупації.

Лідія Дєполович подарувала українським дітям буквар, зробила чималий внесок в освіту, науку, отже, в національну та загальнолюдську скарбницю. Багато положень її посібників передруковують у сучасних підручниках. Пам'ять про видатного українського педагога бережуть її земляки. У Ковчині одну з вулиць названо її ім'ям. В історико-краєзнавчому музеї села розміщено експозицію, присвячену родині Дєполовичів.

Куликівська районна організація Співка жінок України уклала інформаційний посібник «Славетні жінки Куликівщини. Від минулого до сьогодення», який був виданий в 1916 році. Одна із статей збірника присвячена видатному педагогу Дєполович Лідії Платонівні.

Прилуччина - одвік земля священна, Співав тут Бойко, Юсаф служив. Витає в небі аура натхненна, хто тут ріс і жив. Ще будуть зігривать Удайські луки Сузір'я не відкритих маяків. А наші не старіючі Прилуки прославлять покоління земляків! Микола Яковченко народився на берегах тихоплинного Удаю у місті Прилуки по вул.Котляревського,78 (будинок) 3 травня 1900 році, у сім'ї міщан Федора і Параски Яковченків. Батько-майбутнього коміка торгував рибою. Мати-домогосподарка. Крім Миколи, у сім'ї виховувалися іще четверо дітей: брат Сергій, сестри Марія, Олена, Олександра. Батьки робили все можливе, щоб дітям дали добру освіту та професію. І сьогодні у місті ті, хто їх пам'ятає, згадують про родину Яковченків, як надзвичайно обдарованих освічених людей. Микола не став торговцем, як батько, а розпочав свою сценічну діяльність у 1918 році в самодіяльних гуртках міста Прилук. У творчій атмосфері і зростав талант майбутнього коміка. Про його перевтілення згадувала сестра Олександра, яка прийшовши на спектакль з участю брата, просто його не впізнала: «Коля, а чому ж тебе не було?» - і подивившись на його здивоване обличчя промовила: «А я тебе не впізнала!». Завдяки керівнику народного театру Пилипу Олексійовичу Хмари творча діяльність Яковченка продовжила зростати. Не маючи спеціальної освіти, він працює в театрах Сімферополя, Черкасах, Чернігові, Дніпропетровська, Харкова. З 1927 року - Київський драматичний театр імені Франка. У 1943 - році присвоєне звання заслуженого артиста, а в 1970 р. - Народного артиста України. Серед зіграних ролей: Микола - «Наталка Полтавка», Бублик - «Платон Кречет», Довгоносик - «В степах України», Пацюк - «Вечори на хуторі біля Диканьки». Кожен образ, зіграний Яковченком, ішов від природи, від правди, від Бога. Одне його ім'я викликало посмішку. Крім акторської діяльності викладав акторську майстерність у Київській театральній студії театру оперети. Микола Федорович неодноразово відвідував рідні Прилуки, виступав перед земляками. 11 вересня 1974 року Миколи Федоровича Яковченка не стало. За сумним збігом обставин помер на операційному. «Блазень іде на манеж» - це були останні слова великого коміка. Похований він на Байковому цвинтарі. У Києві та Прилуках встановлені пам'ятники поряд з рідними театрами. Час не владний над ним. Він досі живе серед нас - у сотнях відтворених на сцені, на кіноекрані неповторних образах (культова стрічка «За двома зайцями» не втрачає лідерства серед продаж СД), кілометрах плівки, записів на радіо, тисячу разів переказаних легендах і анекдотах про нього, де переплелись правда і вигадки. У сквері, біля улюбленого театру, назавжди присівши відпочити зі своїм Фанфоном завдяки талановитій роботі народного художника України Володимира Чепелина, Микола Яковченко назавжди залишається найнароднішим серед заслужених, найзаслуженішим серед народних.

Кожна людина має улюблене заняття, за яким із задоволенням проводить вільний час. Хтось колекціонує марки чи листівки. Хтось вишиває або захоплюється мандрівками. Скільки людей, стільки й захоплень. Інколи людина через своє хобі знаходить себе у мистецтві або науці. Наша розповідь про людей, для яких улюблене заняття переросло у справу усього життя.

Варвара Каринська - відома художниця-модельєр ХХ століття, авторка сценічних костюмів для кіно та балету, володарка премії «Оскар».

Життєпис Каринської може стати основою голлівудського фільму. Прожила ця талановита жінка 97 років. За своє життя вона була свідком революцій і воєн, які руйнували, розкидали і знищували. Та попри все ця жінка досягла небачених висот у світі моди.

Народилася Варвара 3 жовтня 1886 року у Харкові, в сім'ї мільйонера Андрія Жмудського. Дитинство і юність дівчини були безтурботні й веселі. Її Батько зробив свій дім повною чашею, задовольняв усі забаганки дітей, бо заради них жив і любив безмірно. Варвара з дитинства захоплювалася вишиванням, вивчала право в Харківському університеті.

1915 року Каринська з чоловіком переїздить до Москви, де вона цілковито віддалася мистецтву. Тут Варвара розвивала свою власну художню техніку - поєднання шматків кольорової шовкової марлі з фотографіями та малюнками. Темою її першої колекції був балет. Після тривалого вдосконалення вона виставила 12 робіт у популярній галереї і мала успіх.

Після Громадянської війни у будинку на Тверському бульварі Каринська відкрила чайний салон, школу художньої вишивки та ательє з пошиття дорогого одягу. Успішний бізнес Каринської влада націоналізувала, тобто просто відібрала. І 1928 року дизайнерка, виборовши право влаштувати у Європі виставку радянської вишивки, виїхала з країни назавжди.

Де б не жила, у Парижі чи Лондоні, Варвара Каринська обов'язково відкривала власні ательє. А магазин-ательє балетних костюмів «Ковент-Гарден», який з'явився на 56-й вулиці у Нью-Йорку 1946 року, успішно працює і досі.

Саме в еміграції, займаючись улюбленою справою, Каринська сповна розкрила свій талант. Адже без спеціальної освіти досягла вершин дизайнерського мистецтва. Модельєр-самоучка з України втілювала у життя ескізи декорацій і костюмів Сальвадора Далі, Пабло Пікассо, Марка Шагала, Анрі Матісса.

Доленосним стало знайомство Каринської з відомим хореографом Джорджем Баланчиним. Вона розробила яскраві, витончені, такі, що не сковують рухів, костюми для його балетних постановок. Понад 40 років дизайнерка створювала костюми для «Нью-Йорк Сіті Балет». Каринська створила костюми до 50 балетів і зробила переворот в балетній моді.

Вона запропонувала один з варіантів балетної пачки, що увійшов в історію під назвою «пачка Баланчина-Каринської». Коротенька спідниця з широких воланів, яка максимально відкриває ноги танцівниць і тріпотить при кожному русі - дизайнерський винахід саме нашої співвітчизниці, якому і донині ніхто не знайшов альтернативи. Також вона модифікувала корсет.

Джордж Баланчин назвав її «Шекспіром театрального костюма» і визнавав, що успіх його вистав наполовину залежав від цієї жінки, яка вміла по-особливому тонко відчувати танець і надзвичайно майстерно втілювати у костюмах настрій та емоції.

Дизайнерка також виконувала сценічні костюми для різних танцювальних колективів, мюзиклів на Бродвеї та фільмів у Голлівуді. У її розкішному вбранні на кіноекрані красувалися зірки світового кінематографа.

Каринська за дизайн костюмів двічі була номінована на вищу нагороду Американської Кіноакадемії - премію «Оскар». 1948 року вона була удостоєна цієї премії за костюми до фільму «Жанна Д'Арк». Їй тоді було 63 роки.

Працювала майстриня до глибокої старості. Шила до дев'яносто шести років. Збереглося чимало фотографій, де Варвара Андріївна, вже літня пані, сидить за п'яльцями.

Михайло Воронін - переможець престижних міжнародних конкурсів кравецької майстерності, успішний бізнесмен, академік, новатор і раціоналізатор.

Народився Михайло Воронін 10 липня 1938 року у Києві. У чотирнадцять років захопився шиттям. У шістнадцять за покликанням вступив до профтехшколи за швейною спеціальністю, закінчив навчання з відзнакою.

Після закінчення навчання Михайла, як кращого випускника, залишили працювати в ательє, де він зі своєю незмінною тягою до вдосконалення, перевіряє на практиці все нові і нові ідеї. З часом Воронін стає бригадиром. Але старші та більш досвідчені колеги ігнорували молодого «начальника». Тоді Воронін, на спір, пообіцяв за ніч зшити пальто. І він це зробив. Зазвичай кравцю на це потрібно 3-4 дні. Більше питань щодо його майстерності у працівників не виникало.

Потім Вороніну приходить ідея - відмовитися від примірок взагалі. Так з'явився безпримірочний метод пошиття одягу, який зробив революцію у світі моди. У 1970 році Воронін отримав патент на винахід жилетно-макетного методу. Також він є автором ще 35 винаходів у конструюванні чоловічого одягу.

У колекції Михайла Вороніна безліч престижних міжнародних нагород. Серед його клієнтів - президенти, політики, бізнесмени, зірки спорту і шоу-бізнесу.

У 2002 році дизайнер створив найбільший у світі смокінг п'ятисотого розміру. На цей справді унікальний виріб пішло 174 м тканини і 126 м підкладки. А в його кишені міг би вміститися легковий автомобіль. Висота смокінга відповідала висоті чотириповерхового будинку, а вага склала 80 кілограмів. Смокінг встановив три рекорди України, два - Європи і потрапив у "Книгу рекордів Гіннеса".

На завершення хочу сказати: чим би ви не займалися, будь-яка справа повинна давати насолоду та втіху, надихати на нові життєві досягнення, додавати сил для подальших справ.

Григорій Осипович Кониський (чернече ім'я **Георгій**) народився 20 (9) листопада 1717, у Ніжині (зараз Чернігівська область), в старовинній дворянській родині — помер 13 (2) лютого 1795, Могильов, Білорусь) — видатний український просвітитель, учений, український філософ, письменник, проповідник, викладач та ректор Києво-Могилянської академії, церковний і культурний діяч. Єдиний єпископ Відомства православного сповідання Російської імперії на території Речі Посполитої.

Його філософська спадщина стала класичним взірцем для характеристики складного завершального перехідного періоду у вітчизняній науці від схоластики Аристотеля до дослідних знань Галілея, Декарта і Гасенді.

Народився у сім'ї знатного полкового товариша, ніжинського бургомістра. При хрещенні названий Григорієм. У 11 років був прийнятий до Києво-Могилянської академії, де провчився 15 років. В 1744 р. постригся у ченці з іменем Георгій. Через рік став викладачем риторики, а потім поетики. В 1747 р. зайняв кафедру філософії, протягом п'яти років читав курс філософії "Философия, состоящая из четырех частей в соответственно четырем способностям включающая логику, метафизику и этику...". Оригінал рукопису цього курсу зберігається в публічній бібліотеці ім. М. Є. Салтикова-Щедріна (Санкт-Петербург). В 1751 р. став професором богослов'я, і в тому ж році — ректором академії, обіймаючи цю посаду до 1755 р. Кониський був добрим адміністратором, дбайливим ректором й ерудованим професором. У 1755 р. Г. Кониського призначено білоруським єпископом з резиденцією у Могильові. Всі наступні роки він прожив у Білорусії. Помер 13 лютого 1795 р. Крім великих праць ("Філософського курсу" та "Воскресение мертвых") Г. Кониським складено і проголошено близько 80 (опубліковано 70) промов та проповідей. У 1990 р. опубліковано двотомник праць Г. Кониського (Філософські твори. — К., 1990. — Т. 1—2).

Г. Кониський прочитав в академії два курси. Перший, названий вище, він читав у 1747-1748 рр. Цей курс майже повністю узгоджувався з думками Аристотеля. Наступні два роки він викладав курс, який ґрунтувався не на перипатичній філософії, а відбивав прагнення Кониського викласти "загальну філософію" з урахуванням досягнень тодішнього природознавства. У другому варіанті курсу Кониський знайомив слухачів з філософією античного світу, боротьбою основних напрямів у середньовічній філософії, вченнями мислителів Нового часу — Лейбніца, Вольфа, Декарта, Гасенді, досягненнями науки того часу (фізики та астрономії). Читаючи курс, він чітко проводив межу між наукою і релігією, розумом і вірою, виразно висловлюючи думку про дві істини — богословську і філософську (наукову).

У логіці, етиці, натурфілософії Г. Кониський звертався тільки до земних природних речей, людських проблем, виносячи все надприродне у сферу теології і метафізики, витлумачуючи філософію як науку про земні речі, людину і її щастя. Ця трансформація курсів Кониського означала новий етап у розвитку української філософської думки, започаткований його попередниками Т. Прокоповичем і М. Козачинським — перехід від аристотелізму до філософії і науки Нового часу, ідей раннього Просвітництва.

Георгій Кониський — один з найвизначніших представників православної церкви Білорусі та України, великий «апостольський трудник». 1755 року його

призначено єпископом Мстиславським, Оршанським і Могильовським (з 1783 р. – архієпископ). Відтоді присвятив все своє життя білоруському народу, відстоював його національні і релігійні інтереси, протистояв впливам католицизму і уніатства, обґрунтовував споконвічність православ'я на білоруських землях. Його зусиллями чимало уніатських парафій Білорусі було повернуто до православної віри.

Оцінюючи літературну спадщину Кониського, О.С. Пушкін назвав його одним «из самых достопамятных мужей минувшего столетия. Жизнь его принадлежит истории» – писав російський поет у 1836 р.

Волею долі найбільш відомим його зробила книга, автором якої він не був. Авторитетне ім'я архієпископа використав анонімний автор. Ім'я ж справжнього автора «Історії Русів» і досі ще невідоме.

Широко відома збірка промов Кониського, у яких осмислюється роль релігії та церкви в житті людини, призначення священника як просвітителя народу, носія християнських моральних чеснот. Невтомна праця Кониського на ниві освітньої і духовної діяльності, його історичні і публіцистичні праці, талант проповідника зробили його ім'я відомим і шанованим сучасниками і наступними поколіннями. О. С. Пушкін зачитувався промовами Кониського. А російський поет Сумароков про відому промову Кониського: «Оставим астрономам доказывать...» говорив, що він не зустрічав подібної ні у Массільона, ні у Бурдану, ні у Боссюета, і що вона єдина у своєму роді. Ця полум'яна промова на захист прав та свобод православного люду, проголошена святителем на Сеймі перед польським королем Станіславом Понятовським, перекладена багатьма мовами.

В українську літературу увійшов як автор драми-мораліте "Воскресіння мертвих", де гостро звучить соціальна тема – пригноблення пересічних козаків старшиною. Написав кілька віршів, а також історичних досліджень польською та українською книжною мовами, де на основі зібраних документів відстоював незаконність унії на українських і білоруських землях. Прославився як палкий проповідник. Опубліковані та рукописні тексти його проповідей свідчать про його громадянську позицію: боротьбу проти хабарництва в судах та державних установах, пропаганду освіти серед широких верств населення, осуд жорстокої експлуатації людини людиною та невігластва як основи рабства.

Поховано святителя Георгія в Спасо-Преображенському соборі у Могильові. Спаський собор зруйновано у роки Другої світової війни. В наш час його могила невідома, вона закрита фундаментом адміністративного корпусу будтресту № 12.

26 серпня 1993 рішенням Синоду Білоруської Православної Церкви Георгія Кониського було причислено до лику місцево шанованих святих.

Беручи до уваги рішення Синоду Білоруської Православної Церкви (у складі Московського Патріархату) від 26 серпня 1993 про причислення святителя Георгія (Кониського), архієпископа Могилівського і Білоруського, до лику місцевошанованих святих Білоруської Православної Церкви, враховуючи прохання Чернігівської єпархії, уродженцем якої був святитель Георгій Священний Синод Української Православної Церкви Київського Патріархату благословив місцеве шанування у Чернігівській єпархії святителя Георгія (Кониського).

"Вогнем, жагою, пориванням
Вона серця палила всім.
Страждання граючи, стражданням,
Сама була вона живим.
І руки Чехова й Толстого,
Благословляли їй дорогу
І Мирний голову клонив,
Благоговійно перед нею,
І Лисенко її любив
Співучо-ніжною душею..."

Максим Рильський

Марії Костянтинівні Заньковецький (справжнє прізвище Адасовська) — українська актриса і театральна діячка, провідна зірка українського театру кінця XIX і початку XX століть. Людина високого інтелекту і культури. Жінка надзвичайної краси і чарівності.

Життєвий шлях Марії Заньковецької почався 23 липня (4 серпня) 1854 року на Чернігівщині, у селі Заньки, поблизу Ніжина.

Дівчина робить перші кроки на аматорській сцені у Ніжині, дебютує в «Наталці Полтавці» Івана Котляревського. Через цензурні заборони, життя українського театру, Марія обирає собі сценічний псевдонім, який походить від назви рідного села Заньки.

З року в рік зростала майстерність Марії Костянтинівни як драматичної актриси. В її репертуарі більше 30 ролей на сцені. Це – переважно драматично-героїчні персонажі.

Реалізм її гри був на вищому рівні, глядачів вона захоплювала і змушувала всім серцем співпереживати своїм героїням:

- У ролі Харитини (п'єса „Наймичка” Івана. Карпенка-Карого);
- Олени („Глитай, або ж Павук” Марка Кропивницького);
- Ази („Циганка Аза” Михайла Старицького);
- Катрі і Цвіркунки („Не судилось”, „Чорноморці”);

- Шевченкової Галі („Назар Стодоля”);
- Квітчиної Уляни („Сватання на Гончарівці”) тощо.

Талант Марії Заньковецької був відомий не тільки на Україні, зокрема у Єлисаветграді, Полтаві Києві, Чернігові, Харкові, а й далеко за її межами: у Петербурзі, Москві...

Про велич і неповторність хисту Заньковецької відгукувалися: Толстой і Чехов, Тичина і Рильський... Та хто міг залишитись байдужим до знедолених героїнь талановитої актриси. Вона жила і вірила в краще майбутнє рідного краю та в нове, вільне, національне мистецтво. Високо оцінив гру Марії Костянтинівни Костянтин Станіславський: „Талант винятковий, свій, національний. Я б сказав – істинно народний”.

Будинок-музей Марії Заньковецької був відкритий в 1960 році у Києві на другому поверсі будиночка по вулиці Велика Васильківська, 121.

Згодом будиночок знесли, але в 1982 році почалася робота по відтворенню музею, а в 1989 році будинок-музей Марії Заньковецької відродився в реконструйованому приміщенні. Його будівництво велося точно відповідно до планів згорілої садиби.

У музеї розміщені матеріали про життя і творчість актриси, про її непрості взаємини з другим чоловіком, великим актором Миколою Садовським, а також її меморіальна квартира і театральна вітальня.

У Маріїнському парку Києва встановлено статую актриси (скульптор Г. Кальченко).

Хочеться відмітити прекрасну експозицію присвячену Марії Заньковецькій в музеї театального, музичного та кіномистецтва України, що знаходиться на території Києво-Печерської Лаври.

І на Чернігівщині пам'ятають Марію Заньковецьку. І не дивно, саме з цим чудовим краєм пов'язані незабутні моменти життя та творчості.

У 1888 році Марія Заньковецька вперше у ранзі професіональної актриси виступила на ніжинській сцені. На запрошення членів місцевого „Музично-драматичного товариства” (виникло у 1887 р.) Марія Костянтинівна разом із Миколою Садовським та зіграла у спектаклях „Наталка Полтавка” та „Кумірошник”, які пройшли з небаченим успіхом.

Починаючи з цього часу, життя і творчість актриси знову на довгі роки виявились пов'язані з Ніжином. У 1900 році разом з трупю Марка Кропивницького вона побувала тут на гастролях. А у 1902 році оселилася в Ніжині, де купила невеликий будинок у Сучковому провулку (тепер вулиця М. Заньковецької).

Ставши зіркою першої величини і заслуживши світове визнання, М. Заньковецька ніколи не цуралася і не забувала рідної землі, багато зробивши для становлення і розвитку театального мистецтва Чернігівщини.

До нашого часу зберігся будинок актриси. Іменем Марії Заньковецької в Ніжині названо училище культури і мистецтв, вулицю, площу, на якій у 1993 р. встановлено меморіальний пам'ятник актрисі (скульптор Олександр Скобликов). У Ніжинському краєзнавчому музеї демонструється експозиція, присвячена геніальній актрисі. Встановлено пам'ятники – в с. Заньки (1964, скульптор Ю. Станецький).

В 1964 році створено меморіальний музей в с. Заньки.

Здобуття Україною незалежності у серпні 1991 року дозволило переосмислити її вельми складний, тернистий і трагічний історичний шлях. З'явилась унікальна можливість неупереджено очима українського народу - поглянути на власну історію і поцінувати визначних діячів віками упослідженої, приниженої й понищеної української культури й науки. І це, мабуть, є найвагомим здобутком незалежності. В українську етнокультурну повертаються не лише десятки тисяч видатних особистостей, але й тисячі знакових для нашого народу українських родів. Саме завдяки їм та їхній подвижницькій, героїчній і жертвній праці зберіглася українська нація, а сьогодні відроджується українська держава.

Почесне місце серед цих славетних родин в історії України посідають Симиренки. Сьогодні є всі підстави стверджувати, що упродовж ХІХ - ХХ століть з цією інтелектуальною родиною найтісніше пов'язане не лише національне відродження, але й розвиток української економіки, торгівлі, цукрової промисловості, машинобудування, суднобудування, буряківництва і промислового садівництва. Практично не було жодної ділянки як у царині економіки, так і на теренах духовності, у яких би Симиренки не лишили глибокого сліду.

Родоначалником знатного сімейства був Степан Симиренко, який понад 20 років козакував на Січі, а потім оселився на хуторі біля Черкас і почав господарювати. Та непосидюча вдача не давала йому довго затримуватися на одному місці. Він купив волів і почав чумакувати.

Один з його синів, Федір, став кріпаком, але виявив себе справжнім нащадком батька-козака. Він орендує водяний млин на річці Росі. Поступово він розбагатів і викупив себе і свою родину з неволі. Федір Симиренко разом з Михайлом Яхненком та його братами заснували фірму «Брати Яхненки і Симиренко», яка проводила торгівлю зерном, худобою, займалась будівництвом млинів.

Старшому сину Федора, Платону, належить ініціатива заснувати цукровий завод. Він навчається у Німеччині та Франції і розробляє детальний план майбутнього цукрового заводу на Батьківщині. 1843 року в селі Ташлик родина

Симиренків запустила перший не тільки в Україні, а й у всій Російській імперії паровий пісково-рафінадний завод. Крім того Платон Симиренко заклав у Млієві унікальний дендропарк, а згодом славетні оранжереї й розсадник, який пізніше було перетворено в науково-дослідний інститут, який діє і сьогодні. Він особисто сприяв виходу в світ Шевченкового «Кобзаря».

Брат Платона, Василь, був одним з найбільших меценатів України. Впродовж 40 років регулярно передавав десятку частину своїх прибутків на українські культурні цілі. За його матеріальної підтримки здійснювались гастролі трупи Михайла Старицького та славетного хору Миколи Лисенка, етнографічні експедиції Павла Чубинського, видання творів Антоновича, Грушевського, Драгоманова, Коцюбинського, Грінченка. Він сплачував стипендії багатьом студентам та письменникам. Весь свій маєток у 10 млн. крб. заповів на розвиток української справи під опіку «Товариства допомоги українській літературі, мистецтву, науці», яке заснував особисто. Коли у Києві було відкриття політехнічного інституту, Василь Симиренко пожертвував на цю справу 2 тисячі карбованців. Сто тисяч рублів золотом київський інженер та підприємець Василь Симиренко подарував Науковому товариству ім. Тараса Шевченка на придбання будинку в м. Львові. Свідченням цього є меморіальна дошка при вході в приміщення Товариства.

Свою меценатську діяльність він робив таємно під псевдонімом Хорса. Усі, хто отримував фінансову підтримку, навіть не здогадувалися, від кого вона. Казали так: «Хорса засіяв».

Молодше покоління славетної родини - Левко та Володимир Симиренки уславили Україну та світ своїми величезними здобутками у царині садівничої науки та вітчизняної помології. Ще за життя ученого-садівника та помолога зі світовим ім'ям Левка Симиренка науковий світ називав його королем російського садівництва. Українські садівничі генії: Левко та його син Володимир Симиренки сформували головні засади промислового садівництва, заклали наріжний камінь сучасної помології, обґрунтували породно-сортове районування території України, створили розгалужену мережу садівничих науково-дослідних установ, започаткували екологічно безпечне садівництво та науково обґрунтоване сортовивчення плодкових культур. Впродовж життя Левко Симиренко опублікував близько 100 капітальних наукових праць. Серед них три томи «Помології», які витримали два видання і стали окрасою української садівничої науки. Обсяг написаного цим видатним ученим виходить за межі фізичних можливостей однієї людини. Така праця сьогодні є непосильною навіть для численних наукових колективів. А ми, щоразу, беручи в руки зелене яблуко, з вдячністю згадуємо відомого земляка, який подарував світові цей чудовий, запашний, ні з яким іншим не порівнюваний сорт яблук.

Родина Симиренків, кілька поколінь якої протягом двох століть творила сторінки української історії. Симиренки, які зробили неоціненний внесок у різні галузі вітчизняної науки, залишивши яскравий слід в історії культури, промисловості, садівництва. Симиренки, які пройшли шлях від вільних козаків через кріпаччину й неволю, репресії й забуття до багатства, світової слави, назавжди залишились гордістю української нації.

За вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави присвоєно почесне звання «Заслужений економіст України» (2009). Нагороджений медалями «За меценатство» III, II та I ступенів. Віталій Терентійович – людина надзвичайно багатогранна, мудра і щира. Власним прикладом він щоденно доводить, що ніщо так не допомагає у повсякденні і роботі, як життя у злагоді із собою, своєю душею і свідомістю. Кожен новий знайомий стає вчителем, наставником чи другом, а кожна зустріч – подарунком долі. Народився 16 серпня 1938 р. у с. Дроздівка на Чернігівщині у багатодітній родині хліборобів. Змалечку пізнав тяжкість бідності, що в майбутньому стало поштовхом до багатьох благодіянь Віталія Терентійовича. Навчався у Чернігівському технічному залізничному училищі. Паралельно з навчанням розпочав трудовий шлях: у 1957–1964 рр. працював старшим робітником з ремонту колій, бригадиром, техніком, інженером; у 1964–1966 рр. – старшим інженером Укрраднаргоспу. До 1977 р. послідовно змінював посади від старшого інженера, начальника відділу до заступника начальника Укрцементу Міністерства промбудматеріалів УРСР.

Вищу освіту здобував у Харківському інституті інженерів залізничного транспорту, наукову – у Раді по вивченню продуктивних сил Академії наук України (1977–1990), де працював на посаді старшого наукового співробітника. Захистив кандидатську дисертацію, у науковому доробку – понад 80 публікацій. В.Т. Корж, ініціативний та відповідальний фахівець, був призначений комерційним директором Київського заводу будівельних матеріалів, згодом начальником Центру міжнародного науково-технічного співробітництва та маркетингу Науково-дослідного інституту інформаційних технологій Міністерства освіти України. Використовуючи набутий досвід, у 1991 р. створив і очолив науково-виробничу фірму «Транзактор», яка 1993 р. виступила засновником компанії «Глобал Юкрейн», що започаткувала в Україні ринок послуг у світовій мережі Інтернет. Обирався народним депутатом України IV, V, VI скликань. Лише впродовж роботи у Верховній Раді VI скликання брав участь у розробці 15 законів у сфері інформатизації та інформаційних технологій. Особливої уваги і поваги заслуговує громадська і благодійницька діяльність Віталія Терентійовича. Він є членом Ради Міжнародної спілки українських підприємців, Наглядової ради Міжнародного

благодійного фонду Національної пам'яті України, Опікунської ради Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка, оргкомітету,

Міжнародного конкурсу «Моє слово про Шевченка» та ін. Як благодійник подарував школам, іншим навчальним та громадським закладам Чернігівщини понад 200 комп'ютерів, а також фотоапарати, мобільні телефони, медичне устаткування і прилади для лікарень, музичні центри для клубів, книги для бібліотек, сприяв багатьом молодим авторам у виданні їх книг масовим тиражем тощо. Частину книг із власної колекції передав у фонди бібліотек. Удостоєний почесного звання «Народний посол України». Нагороджений орденами «Знак Пошани», святого рівноапостольного князя Володимира III та II ступенів, святого Миколая Чудотворця, «За гуманність та милосердя», почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України. Крім цього, багато інших нагород та відзнак за активну громадянську позицію та безпосередню участь у розбудові Української держави. Життєве кредо Віталія Терентійовича, просте і зрозуміле, надихає на нові й нові звершення: «За будь-яких політичних умов і змін, у кожній ситуації ніхто не може завадити нам робити добрі справи!»

Василь Васильович Тарновський – молодший народився 20 березня 1837 року у селі Антонівка Пирятинського повіту на Полтавщині (нині Ічнянський район, Чернігівської області). Початкову освіту отримав у Москві в приватному пансіоні, потім навчався в Петербурзькому інженерному училищі, після чого закінчив історико-філологічний факультет Київського університету Святого Володимира (нині – Національний університет ім. Тараса Шевченка).

Гостями Качанівки за різних часів були художники, письменники, історики, зокрема: Лев Жемчужников, Андрій Горонович, Ілля Репін, Марко Вовчок, Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров, Дмитро Яворницький та інші.

Постійними відвідувачами Качанівки були, також, численні сусіди та родичі Тарновських – представники старовинних українських дворянських родин: Галагани, Забіли, Кочубеї, Маркевичі та інші.

Гостював в Качанівці і Тарас Григорович Шевченко.

В.В.Тарновський - молодший зібрав 1000 одиниць живописних творів, малюнків, рукописів, автографів та особистих речей Т.Г.Шевченка. По смерті поета часто відвідував його могилу, де власним коштом спорудив хрест і встановив

барельєф Кобзаря. Щороку влаштовував і оплачував колективні пароплавні подорожі Дніпром до Чернечої гори у Каневі. 1891 року власним коштом, накладом 100 примірників, видав альбом «Офорты Шевченка в коллекции В.В.Тарновского».

Проте не лише вшануванням пам'яті Тараса заслужив Тарновський-молодший вдячність нащадків. Не без його фінансової допомоги впродовж багатьох років (1882-1907) виходив щомісячний історико - етнографічний журнал «Киевская старина», навколо якого гуртувалася свідомо українська інтелігенція.

Василь Васильович склав значні пожертви на спорудження пам'ятників Іванові Котляревському в Полтаві та Богданові Хмельницькому в Києві, зведення Київської громадської бібліотеки, проведення археологічних досліджень на Княжій горі поблизу Канева (під керівництвом М.Біляшівського).

Коштом Тарновського побачило світ чимало унікальних видань, зокрема, альбом Володимира Антоновича та Володимира Беца «Исторические деятели Юго-Западной России в биографиях и портретах. По коллекции В.В.Тарновского», (1883), появу якого державними чиновниками було сприйнято як антидержавну акцію (професор В.Бец змушений був залишити Київський університет, де працював 30 років).

Без підтримки В.В.Тарновського не з'явилося б перше узагальнююче дослідження Дмитра Яворницького про запорізьких козаків - «Запорожье в остатках старины и преданиях народа».

Збираючи свою колекцію, Тарновський об'їздив усю колишню Гетьманщину, а також разом з молодим іще тоді Дмитром Івановичем Яворницьким побував на землях Запорізької Січі, де придбав чимало унікальних козацьких старожитностей.

Безперечно, основою колекціонерських захоплень Тарновського, був його щирий український патріотизм та бажання врятувати для нащадків історичні реліквії свого народу. Василь Васильович вірив у відродження України, сподівався, що невдовзі повстане незалежна українська держава, сповнена героїчного козацького духу.

Збирав і зберігав він у своїй колекції символи української державності – гетьманські булави, полковничі перначі, зброю та особисті речі гетьманів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Павла Полуботка, Кирила Розумовського та інших видатних діячів нашої історії, а також їхні портрети.

Його ж самого в образі гетьмана зобразив І.Ю.Рєпіна під час відвідин Качанівки у 1880 році та пізніше як знатного козака у високій чорній шапці – на знаменитому полотні «Запорожці пишуть листа турецькому султану» (1891). Художник А.М. Горонович також намалював портрет Тарновського - на повен зріст у традиційному одязі козацької старшини (1860р.).

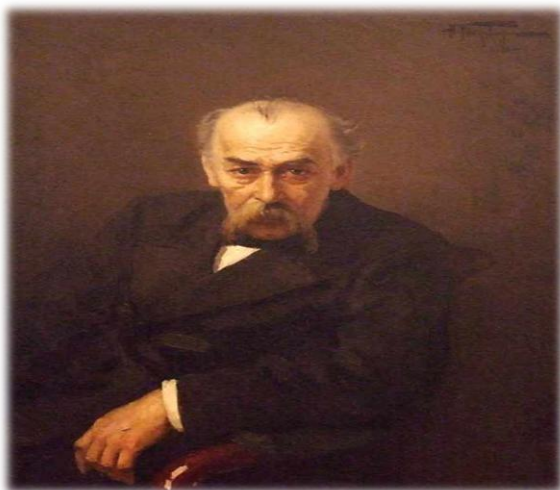
Знаменно, що мрії Василя Васильовича про відродження Гетьманату здійснилися невдовзі після його смерті, причому гетьманом української держави став його сусід - Павло Петрович Скоропадський, дитинство якого пройшло в родовому маєтку Тростянці, неподалік Качанівки. Гетьман у спогадах «Мое дитинство на Україні» пише: «Згадую ...іншого сусіда, теж у 12 верстах від нас - Василя Васильовича Тарновського, відомого збирача української старовини, що пізніше перейшла до Чернігівського музею».

Подвижницька діяльність великого колекціонера і мецената зустрічала не лише підтримку свідомих українців, а й запеклий опір великоросійських

шовіністів. Він хотів безкоштовно передати свою збірку до Києва, але зіткнувся з активним опором чиновників, які вбачали у створенні українського музею виникнення ще одного вогнища «малоросійського сепаратизма».

В 1897 р. Василь Васильович подарував колекцію «без права відчуження і переміщення з міста Чернігова» Чернігівському губернському земству. Відкриття «Музею українських старожитностей В.В.Тарновського» відбулося у 1902 році, через три роки після смерті його засновника 13 липня 1899 р.

Василя Васильовича Тарновського було поховано у Києві біля Аскольдової могили, а пізніше (у 30-х роках) перепоховано на Звіринецькому кладовищі. Отже, Василь Васильович Тарновський – молодший – знакова постать вітчизняної історії другої половини ХІХ ст. – видатний меценат української історичної та культурної спадщини. Віриться, що цей історичний досвід буде взірцем та стане у пригоді сучасним меценатам і спонсорам освіти, культури, науки, сфери соціального захисту співвітчизників.

Можна згадувати та називати імена ще багатьох відомих земляків. Адже наш край – не тільки батьківщина знаних людей. Скільки б не пройшло часу ми маємо завжди пам'ятати наших славетних українців. Ми з вами повинні шанувати, зберігати та примножувати духовну спадщину рідного краю і нашого народу в цілому для майбутніх поколінь. Бо без цього не може існувати жодна нація світу.